

Проект фінансується
Європейським Союзом

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА

ІНСТИТУТ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Проект «Контроль громадськості за реформуванням енергетичного сектора на регіональному рівні в контексті виконання угоди про асоціацію між Україною та ЄС»

ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ СТОСОВНО ЗАХОДІВ В СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

**ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВИКОНАННЯ 2-ГО ЕТАПУ ПРОЕКТУ «КОНТРОЛЬ
ГРОМАДСЬКОСТІ ЗА РЕФОРМУВАННЯМ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРА НА
РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В КОНТЕКСТІ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ
МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС**

(за грантовою угодою «РФР- 8- 2018 від 26 січня 2018р.)

м. Львів
Квітень 2018р.

Цей аналітичний звіт підготований в рамках проекту "Просування реформ в регіони" за сприяння Європейського Союзу (<http://ec.europa.eu/europeaid>), який реалізується Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій та "Європейською правдою"

Зміст

	<i>Стор.</i>
ВСТУП	3
УЗАГАЛЬНЕНІ ПРОПОЗИЦІЇ ПО СПІВРОБІТНИЦТВУ РЕГІОНІВ В СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В КОНТЕКСТІ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС	5
ПРІОРИТЕТНІ ПРОПОЗИЦІЇ В СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В РОЗРІЗІ ОБЛАСТЕЙ	15

ВСТУП

Даний звіт виконаний за 2-им етапом виконання проекту «Контроль громадськості за реформуванням енергетичного сектора на регіональному рівні в контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» та містить напрацьовані пропозиції стосовно заходів в сфері енергозбереження та відновлювальної енергетики для місцевої влади в розрізі областей, які досліджувалися – Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Чернівецької.

Пропозиції побудовані за результатами проведеного аналізу існуючого стану в сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики і націлені на вдосконалення управлінської діяльності регіональної та місцевої влади у окресленій сфері. Аналіз виявив ряд проблем в діяльності регіональної влади по забезпеченню енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики на підпорядкованих територіях. Не дивлячись на те, що окремі із досліджуваних областей більш активно працюють над впровадженням управлінських механізмів забезпечення енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики, що підтверджує їх рейтинг, наведений у попередньому звіті, проте і для них актуальним залишається покращання стану справ.

Враховуючи той факт, що регіони будують свою політику в сфері енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики з орієнтацією на вимоги та положення національного законодавства, працюють в єдиному регуляторному полі, часто переймають досвід сусідів при розробці місцевих програм і працюють за прикладом сусідніх областей, більшість проблем, які мають місце в областях є спільними і обумовлюються одними і тими ж об'єктивними причинами. Головною обставиною, що протидіє ефективній енергозберігаючій політиці та розвитку відновлювальної енергетики, є відставання країни та її територій за темпами економічного розвитку та, відповідно, дефіцит бюджетних ресурсів, слабка інвестиційна привабливість національного господарства взагалі і сфери енергозбереження, зокрема, мала поінформованість про механізми сприяння енергоефективності. Одночасно, кожна область має свої больові проблеми забезпечення енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики, які вимагають особливої уваги при побудові енергетичної політики на регіональному рівні.

Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачає виконання Україною взятих на себе зобов'язань по приведенню її стандартів у відповідність до стандартів ЄС зокрема в сфері енергоефективності, розвитку відновлювальної енергетики, сприяння інвестиціям, що вимагає активних дій влади на центральному та регіональних рівнях. Відповідно пропозиції заходів в сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики розроблено з врахуванням виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Вони згруповані за напрямками, які визначені змістом Угоди та передбачають рекомендації у наступних сферах:

- співробітництво в сфері енергетичної безпеки та енергозбереження з країнами ЄС;
- регіональні ініціативи в сфері енергетики;
- інформування та захист споживачів;
- розробка енергетичних стратегій і розвиток прогнозування в сфері енергетики;
- налагодження статистичного обліку в сфері енергетики відповідно до міжнародної практики та відкритого інформування по ньому;
- розвиток енергетичної інфраструктури;
- активізація вільної торгівлі енергоресурсами;
- розвиток інвестиційного клімату в сфері енергетики на місцевому рівні;
- налагодження співпраці з ЄІБ, ЄБРР в сфері енергозабезпечення та розвитку інфраструктури;
- розвиток енергоефективності та енергозабезпечення;
- розвиток відновлювальних джерел енергії;

- впровадження в регіоні енергетичних стандартів відповідно до директив ЄС.

Пропозиції заходів визначають основні напрямки дій влади, які необхідні для наближення стану енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики в регіоні до європейських стандартів. Враховуючи спільність проблем в управлінні енергоефективністю та відновлювальною енергетикою в областях, багато пропозицій є єдиними для різних регіонів. Такий підхід обумовлений потребою надати владі можливість вибору найкращих з числа альтернативних пропозицій заходів, виходячи із специфіки енергетичного розвитку регіону та власного бачення подальшого забезпечення енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики на підвідомчій території.

Реалізація пропозицій вимагає активної позиції влади погодженої із думкою громадськості, вибору напрямків/об'єктів, які слід внести в плани заходів з енергоефективності та відновлювальної енергетики, а саме головне, пошуку джерел фінансування для втілення пропозицій у реальність. Рекомендовані пропозиції є орієнтиром в роботі органів влади при формуванні енергетичної політики в регіоні, розробці планів заходів з енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики, побудові інформаційної політики та тактики, визначенні інструментів роботи з потенційними інвесторами в розвиток енергозбереження, тощо.

Звіт включає 2-частини. Перша містить пропозиції заходів, які дозволяють скерувати діяльність регіональної влади на виконання відповідних пунктів Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в сфері енергозбереження та відновлювальної енергетики. Вони згруповані за окремими положеннями Угоди, націлені на відповідне завдання, а тому передбачають різні заходи, які ці завдання дозволяють розв'язати.

Друга частина – це рекомендації заходів, які є пріоритетними для кожного регіону, виходячи із результатів аналізу енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики в даному регіоні.

УЗАГАЛЬНЕНІ ПРОПОЗИЦІЇ ПО СПІВРОБІТНИЦТВУ РЕГІОНІВ В СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В КОНТЕКСТІ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Впровадження передового досвіду та технологій внаслідок співробітництва в сфері енергетичної безпеки та енергозбереження з країнами ЄС є важливим фактором для підвищення енергоефективності регіону. Аналіз показує, що області, які активно обмінюються досвідом з іншими регіонами України та країнами ЄС посідають вищу позицію в загальному рейтингу енергоефективності регіонів. Активні заходи спрямовані на обмін думками та досвідом в сфері енергозбереження, енергоефективності та альтернативної енергетики дозволяють залучити в регіон кращих спеціалістів України та Європи, представників міжнародних організацій, потенційних інвесторів. Цьому сприяє також активна позиція регіону в плані вдосконалення регіональної політики в сфері енергоефективності, зокрема впровадження за європейськими стандартами енергоменеджменту.

Узагальнені пропозиції по співробітництву в сфері енергозбереження та відновлювальної енергетики в контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС містять пропозиції заходів на виконання ст. 337 та ст. 338 «Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику». Пропозиції об'єднані за цільовим призначенням і призначені для їх врахування у стратегічних та поточних діях влади в енергетичній сфері.

1. Пропозиції заходів по співробітництву в сфері енергетичної безпеки та енергозбереження з країнами ЄС (ст. 337 Угоди).

Пропонується

- 1.1. Передбачити планами соціально-економічного розвитку області проведення навчання з імплементації Угоди в сфері енергоефективності з відповідальними службовцями районів та міст (із залученням фахівців задіяних у відповідних проектах міжнародної допомоги).
- 1.2. Силами відповідного підрозділу ОДА організувати вивчення та реалізацію можливостей організації обміну досвідом в сфері управління енергоефективністю в регіоні з залученням іноземних партнерів/ фахівців задіяних у відповідних проектах міжнародної допомоги.
- 1.3. В контексті імплементації законодавчих актів провести підготовку, прийняття та імплементацію нормативно-правових актів області відповідно до вимог, передбачених Протоколом про приєднання України до Енергетичного Співтовариства.
- 1.4. Для вивчення досвіду у розвитку енергоефективності в сусідніх регіонах та планування заходів з розвитку співробітництва організувати порівняльний щоквартальний моніторинг параметрів енергоефективності регіону з відповідними параметрами регіонів-сусідів в європейських країнах (Румунія, Угорщина) з обговоренням на сесії облради не рідше 2-х разів на рік.

2. Пропозиції стосовно регіональних ініціатив в сфері енергетики (ст. 337 Угоди)

Регіональні ініціативи в сфері енергетики області в основному визначаються механізмами та заходами, закладеними в стратегічних та програмних документах регіону в сфері енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики. Розробка регіональних ініціатив має враховувати наступні вимоги:

- Ґрунтуватись на реальній ситуації в галузі та враховувати досвід реалізації попередніх програм.

- Ставити завдання відповідно до пріоритетів тих чи інших напрямків.
- Спиратися на реальні фінансові можливості в регіоні.
- Бути гнучкою і своєчасно коригуватися за даними постійного моніторингу.

З огляду на все це, *пропонуються* наступні заходи в сфері регіональних ініціатив:

- 2.1. Проведення аналізу існуючого стану справ щодо забезпечення області енергоресурсами та прогнозування їх потреби.
- 2.2. Розробка стратегії енергоефективності регіону на основі існуючого стану, необхідних змін та пріоритетності окремих кроків.
- 2.3. Організація діалогу з громадськістю стосовно пріоритетності програм в сфері енергозбереження та енергоефективності.
- 2.4. Впровадження механізму контролю за розподілом бюджетних ресурсів з енергоефективності відповідно до пріоритетності поставлених завдань.
- 2.5. Ініціативи щодо збільшення бюджетів енергоефективності на наступний бюджетний рік на % недовиконання бюджету в попередньому році.
- 2.6. Розробка та запровадження механізму проведення конкурсу проектів з енергоефективності серед ОСББ на право часткової компенсації витрат за рахунок бюджету.
- 2.7. Розробка/удосконалення існуючих та впровадження механізмів стимулювання населення та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків на здійснення заходів з енергозбереження.
- 2.8. Створення автоматизованої інформаційно-аналітичної системи збору, зберігання, оброблення та аналізу інформації про споживання енергоносіїв в бюджетній сфері, впровадження системи енергетичного моніторингу для створення комплексного енергопланування, аналізу та контролю за споживанням енергетичних ресурсів та роботою енергетичного устаткування на об'єктах генерації і споживання.
- 2.9. Ініціювання створення агенцій енергетичного розвитку регіону/координаційної енергетичної ради при голові ОДА (з метою узгодження інтересів влади та громадськості).
- 2.10. Встановлення фіксованого відсотка від бюджету для фінансування проектів з енергоефективності в громадських будівлях.
- 2.11. Підтримка та пропаганда інноваційних розробок в сфері енергоефективності.
- 2.12. Залучення на конкурсних началах суб'єктів підприємницької діяльності до участі в розробці та реалізації проектів ефективного використання енергоресурсів бюджетними установами, підприємствами та житловим фондом.
- 2.13. Вироблення прогресивних показників нормування питомих витрат енергоресурсів населенням та підприємствами відповідних секторів економіки.
- 2.14. Прийняття правових норм на регіональному рівні для стимулювання та посилення відповідальності населення та суб'єктів господарювання за нераціональне використання енергоресурсів. Запровадження оптимальних графіків енергопостачання та лімітів.
- 2.15. Сприяння розвитку енергоаудиторських, енергосервісних компаній та компаній з енергоменеджменту, розробка регіональних заходів розвитку енергосервісу.
- 2.16. Включення до переліку основних показників, за якими оцінюється соціально-економічний розвиток регіонів, показників енергоефективності, а саме, показника енергоємності ВРП, що обумовить вдосконалення управління з підвищення рівня енергоефективності в області.
- 2.17. Підтримка проектів комплексної термомодернізації будівель, яка проводиться за рахунок змішаного фінансування - коштів власників житла, кредитів, дотацій тощо.
- 2.18. Створення спеціальних місцевих фондів для фінансування заходів з енергоефективності в житловому секторі.
- 2.19. Організація проведення науково-дослідних і конструкторських розробок з метою оптимізації структури енергопостачання регіону, реалізації запланованих заходів з енергоефективності у комунальній сфері, включаючи фінансову підтримку таких розробок.

- 2.20. Стимулювання взаємодії співпраці у напрямі: влада – науково-дослідні установи – вищі навчальні заклади – промисловість (у такій співпраці роль вищих навчальних закладів полягає у розповсюдженні знань і нових технологій у сфері енергозбереження)

В сфері розвитку ініціатив з альтернативної енергетики на сьогодні місцева влада має мало важелів впливу, що можуть істотно змінити ситуацію. З огляду на це пропонуються наступні ініціативи:

- 2.21. Пропаганда існуючих проектів в сфері альтернативної енергетики та перспектив її розвитку.
- 2.22. Виділення придатних земельних ділянок для об'єктів альтернативної енергетики.
- 2.23. Допомога інвесторам в вирішенні питань з державними органами (оформлення проектної, будівельної документації та технічних умов, сприяння в процесі підключення до мереж, зменшення рівня земельного податку, підтримка при отриманні ліцензії на «зелені» тарифи).
- 2.24. Допомога приватним домогосподарствам в оформленні документації, під'єднанні до мереж електропостачання та отриманню «зелених» тарифів.

3. Пропозиції заходів по інформуванню та захисту споживачів (ст. 337 Угоди)

Для активізації інформаційного забезпечення *пропонується*:

- 3.1. Створення на сайтах місцевих органів влади окремих розділів присвячених питанням енергоефективності регіону. Передбачається розміщення в даних розділах наступних інформаційних блоків:
- Загальна ситуація в сфері енергоефективності та енергозбереження в регіоні
 - Ситуація в сфері альтернативної енергетики
 - Регіональні програми з енергоефективності та енергозбереження
 - Звіти про хід виконання регіональних програм та бюджетні витрати
 - Проекти змін до законодавчих актів та рішень місцевих органів влади, які стосуються стимулювання енергозбереження
 - Інформаційні матеріали з ціноутворення на енергоресурси, стан споживання та оплати ресурсів
 - Досвід з реалізації проектів з енергозбереження
 - Довідник з питань енергозбереження в домогосподарствах (рекомендації по енергозбереженню будівель, інформація про місцевих постачальників енергоефективного обладнання, інструкція з отримання «теплих» кредитів та порядку відшкодування, тощо)
 - База даних бюджетних установ регіону з енергетичними паспортами та пропозиціями по впровадженню енергосервісу
 - Регіональні ініціативи з підтримки енергосервісних проектів та організацій
 - База даних директив ЄС з енергоефективності, адаптація місцевих норм під вимоги ЄС (Директиви № 2004/8/ЄС, № 2006/32/ЄС, № 2005/32/ЄС та супутні регламенти, № 92/75/ЄЕС та супутні директиви)
 - Інформаційні матеріали стосовно порядку проектування, будівництва та введення в експлуатацію об'єктів альтернативної енергетики з посиланнями на відповідальні органи державної влади
 - База ділянок призначених для будівництва об'єктів альтернативної енергетики
 - Інформація по актуальних «зелених» тарифах для різних типів генерації, інструкція по отриманню ліцензії на «зелений» тариф
- 3.2. Дублювання актуальної інформації з сайту по соціальних мережах та розсилка її місцевим ЗМІ.

- 3.3. Інтерактивне обговорення виконання обласної та регіональних програм по відшкодуванню кредитів на заходи по енергоефективності для домогосподарств та ОСББ.
- 3.4. Інтерактивне обговорення пропозицій з відшкодування витрат з бюджету на енергоефективні заходи для домогосподарств.
- 3.5. Проведення Днів енергоефективності (2-а рази для кількох адмінрайонів з вибором місця проведення в межах транспортної доступності) – для бюджетної сфери і ОСББ.
- 3.6. Впровадження регіональної системи дистанційного навчання для керівників та енергоменеджерів обласних, міських, районних адміністрацій, розробка дистанційних програм і курсів.
- 3.7. Проведення «Тижня енергоефективності в області», «Днів Енергії», форумів, семінарів, тренінгів, методичне забезпечення учасників.
- 3.8. Підготовка публікацій на предмет «Що таке енергоефективність і як вона працює в Європі».
- 3.9. Налагодження обміну знаннями та досвідом реалізації успішних проектів.
- 3.10. Здійснення роз'яснювальної роботи серед громадян та суб'єктів підприємницької діяльності про можливість одержання фінансово-кредитної підтримки для придбання ресурсоекономних технологій та про економічну доцільність здійснення таких заходів.
- 3.11. Проведення просвітницької роботи щодо політично-економічних передумов зростання цін на енергоресурси.
- 3.12. Ініціювання громадських слухань та обговорень із залученням засобів масової інформації з питань розвитку у регіоні енергозберігаючих технологій, альтернативних та відновлювальних джерел енергії, популяризації суб'єктів підприємницької діяльності, які надають послуги у сфері енергозбереження.
- 3.13. Поширення інформації про основні напрями і способи енергозбереження за видами енергії, які допоможуть значною мірою скоротити витрати енергії у побутовому та інших секторах.
- 3.14. Ініціювання в навчальних закладах факультативів з енергозбереження.
- 3.15. Систематичне оприлюднення в місцевих ЗМІ актуальної інформації (прес-релізів, інтерв'ю, роз'яснень, порад, статей і ін.) стосовно стану енергоефективності та альтернативної енергетики в регіоні, розробки регіональних програм, ходу їх виконання, заходів співробітництва в сфері енергетики, досвіду реалізації енергоефективних проектів та можливостей відшкодування витрат, тощо.

4. Заходи з розробки енергетичних стратегій і розвитку прогнозування в сфері енергетики (ст. 338 Угоди п. а)

В досліджуваних областях енергоефективність та розвиток відновлювальної енергетики не виділяються як окремий об'єкт стратегічного управління і розглядаються як складова загальної стратегії регіону. Відповідно всі області не мають енергетичних стратегій. Заходи з розвитку енергоефективності та енергозбереження містяться у різноманітних нормативних документах, що часто повторюють та дублюють зміст одне одного. В більшості випадків недоліки прогнозування та стратегічного управління призводять до того, що заплановані заходи виконуються на 5 – 10 % і їх виконання переноситься на наступні періоди по кілька разів. Для запобігання даній ситуації *пропонується:*

- 4.1. Розроблення Плану дій сталого енергетичного розвитку області до 2030 року.
- 4.2. Розробка регіональної стратегії енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики, що базується на реальній ситуації в галузі і може бути підкріплена реальними бюджетними грошима, або коштами залученими від інвесторів або проєктів міжнародної технічної допомоги.
- 4.3. Перегляд регіональних програм з енергоефективності на основі прогнозів регіонального енергоспоживання за всіма видами енергетичних ресурсів та прогнозів щодо обсягів інвестиційних ресурсів, які можливо залучити на цілі підвищення енергетичної

ефективності у діючих економічних умовах, включаючи ресурси регіональних та місцевих бюджетів.

- 4.4. Розробка/удосконалення планів заходів з енергоефективності та енергозбереження по окремих напрямках (підтримка впровадження енергоефективних технологій населенням, впровадження енергозбереження в бюджетних закладах, вуличне освітлення, тощо).
- 4.5. Забезпечення розробки та виконання місцевих програм реформування та розвитку житлово-комунального господарства у частині впровадження енергозберігаючих заходів та засобів контролю за споживанням енергоресурсів.
- 4.6. Впровадження Директив ЄС стосовно проектування та будівництва житлових будинків на місцевому рівні.
- 4.7. Впровадження Директив ЄС стосовно розвитку когенерації на місцевому рівні, що особливо актуально для системи регіональних комунальних котелень.
- 4.8. Впровадження Директив ЄС з маркування продукції для місцевих товаровиробників.
- 4.9. Щомісячний контроль та звітування щодо реалізації планів енергетичного розвитку та інших регіональних програм в сфері енергоефективності та енергозбереження
- 4.10. Розробка дорожньої карти енергоефективності в області.
- 4.11. Розробка документів, які запроваджують постійний моніторинг та інформування громади стосовно стану енергоефективності регіону та розвитку потужностей відновлюваної електроенергетики.

5. Заходи з налагодження статистичного обліку в сфері енергетики, відповідно до міжнародної практики, та відкритого інформування по ньому (ст. 338 Угоди п.а)

Одною з проблем в сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики областей Західного регіону є відсутність актуальних даних з питань енергоефективності, розбіжність показників, отриманих з різних джерел інформації, неузгодженість методики розрахунку окремих даних. Формування вихідної інформації для аналізу стану енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики показав, що в регіонах має місце ряд недоліків в статистичному обліку в сфері енергетики.

Для виправлення ситуації *пропонується*:

- 5.1. Створення узгодженої з даними центральних органів влади статистичної бази показників енергоефективності та відновлювальної енергетики з щомісячним періодом оновлення.
- 5.2. Першочергове направлення інвестицій для забезпечення повного обліку енергії та можливості регулювання обсягів споживання безпосередньо споживачами в залежності від їх потреб.
- 5.3. Щотижневий моніторинг та аналіз споживання енергоресурсів в бюджетній сфері.
- 5.4. Щоквартальний моніторинг впровадження заходів з енергоефективності в бюджетній сфері і на підприємствах комунальної власності.
- 5.5. Ведення моніторингу запровадження енергозберігаючих технологій за всіма проектами, включаючи донорські, приватні, муніципальні, тощо із доведенням такої інформації до органів влади та громадськості (в тому числі про енергоємність та потенціал економії енергоресурсів в області) з метою організації діалогу між всіма зацікавленими сторонами та вироблення подальших управлінських рішень.

6. Заходи з розвитку енергетичної інфраструктури (ст. 338 Угоди п. с)

Основними напрямками розвитку енергетичної інфраструктури є:

- зменшення витрат енергоресурсів при транспортуванні;
- скорочення довжини шляху від генерації енергії до її споживачів;
- оптимізація розривів між піками генерації енергії та її споживанням.

Для реалізації даних напрямків *пропонується*:

- 6.1. Створення упорядкованої бази даних наявності джерел відновної енергетики з врахуванням географічного розташування по відношенню до споживачів ресурсів.
- 6.2. Розробка механізму сприяння комплексного використання сонячних колекторів та сонячних батарей у приватних садибах, які залучені до зеленого туризму.
- 6.3. Впровадження об'єктів когенерації для установ бюджетної сфери.
- 6.4. Подальший розвиток енергозберігаючого вуличного освітлення, та освітлення з елементами сонячної енергетики за рахунок бюджетних коштів та коштів міжнародної допомоги.
- 6.5. Вивчення досвіду провідних європейських держав щодо інтеграції об'єктів відновлюваної енергетики до енергетичної системи із забезпеченням її стабільного функціонування та роботи «розумних мереж».
- 6.6. Розробка заходів по зменшенню витрат при транспортуванні енергії в електромережах.

7. Заходи по активізації вільної торгівлі енергоресурсами (ст. 338 Угоди п. ф)

Розвиток вільного ринку енергоресурсів в Україні лежить поза межами компетенції місцевої влади. Проте деякі заходи по збільшенню доходів місцевих бюджетів від вільної торгівлі енергоресурсами регіональні органи влади можуть здійснити через:

- 7.1. Збільшення продажу електроенергії в мережу України шляхом розвитку альтернативної енергетики в регіоні.
- 7.2. Збільшення продажу електроенергії країнам ЄС внаслідок енергозбереження та розвитку відновлюваної енергетики в регіоні.

8. Заходи з розвитку інвестиційного клімату в сфері енергетики на місцевому рівні (ст. 338 Угоди п. г)

Залучення інвестицій у всі без винятку сфери національного господарства, включаючи енергетику, визначається інвестиційною привабливістю країни та регіону. Основними проблемами є: оформлення дозвільної документації та проходженням дозвільних процедур, висока вартість залучення кредитних ресурсів, часті зміни умов роботи на ринку. На місцевому рівні розвиток інвестиційного клімату передбачає активізацію просування інвестиційних проектів в сфері енергетики на ринки капіталів та сприяння зі сторони владних структур в реалізації інвестиційних процесів.

Пропонується:

- 8.1. Просування проектів з відновлювальної енергетики на європейські ринки капіталів (підготовка та цільова підготовка буклетів, їх розсилка в агенції регіонального розвитку, посольства, органи влади, представлення на міжнародних заходах)
- 8.2. Проведення інвестиційних форумів, присвячених питанням енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики в регіоні
- 8.3. Формування бази даних про європейських інституційних інвесторів, які надають кошти для реалізації проектів енергоефективності і та умови співпраці з ними.
- 8.4. Створення сприятливих умов для залучення коштів міжнародних фінансових організацій на цілі підвищення рівня енергоефективності шляхом забезпечення відкритості й прозорості роботи органів регіональної та місцевої влади, боротьби з корупцією, тощо.
- 8.5. Супроводження та різні форми сприяння інвесторам (консультаційно-роз'яснювальна робота, пріоритетна підготовка дозвільної документації, супроводження проектів в органах державного управління (ПАТ Укренерго, НКРЕ, тощо)).

- 8.6. Спрощення та оптимізація дозвільних процедур (за рахунок створення єдиного вікна для девелоперів та інвесторів).
- 8.7. Широке висвітлення інвестиційних проектів, що реалізуються, на Веб-сторінках місцевих органів влади та в місцевих ЗМІ.
- 8.8. Розробка та впровадження механізмів надання гарантій за кредитами та безпосередньої участі у фінансуванні проектів альтернативної енергетики та проектів модернізації електромереж із сторони муніципалітетів.
- 8.9. Розробка регіонального положення про приватно-державне партнерство в сфері енергетики.
- 8.10. Надання гарантії незмінності умов роботи на місцевому рівні для інвесторів в енергетичні проекти.
- 8.11. Розробка регіональних заходів стимулювання інвесторів для підписання енергосервісних договорів
- 8.12. Розробка та оприлюднення типових кошторисів заходів в сфері енергомодернізації бюджетних установ та грошових потоків від заходів з метою сприяння залученню інвестицій в енергосервіс об'єктів.

9. Заходи з налагодження співпраці з ЄІВ, ЄБРР в сфері енергозбереження та розвитку інфраструктури (ст. 338 п н)

Всі регіони Західної України на сьогодні активно співпрацює з міжнародними донорами в сфері енергозбереження та енергоефективності. Проте в даних регіонах існує значний потенціал для розвитку проектів в сфері енергоефективності та енергозбереження за рахунок міжнародних кредитних установ.

Пропонується:

- 9.1. Ініціювання проектів територіальних громад з енергоефективності з залученням кредитів ЄС, формування проектних пропозицій.
- 9.2. Розробка типових проектів в сфері енергоефективності на базі напрацювань проектів, що виграли в конкурсах міжнародної технічної допомоги в попередні роки.
- 9.3. Поширення інформації про Програму ЄБРР щодо фінансування енергоефективності в житловому секторі України.
- 9.4. Організація навчань по підготовці проектів з енергоефективності/відновлювальної енергетики для представлення в європейські фінансові інституції.
- 9.5. Активна участь області в конкурсах донорських проектів в сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики, що фінансується за рахунок міжнародних проектів та міжнародних кредитних установ.

10. Заходи з розвитку енергоефективності та енергозбереження (ст. 338 п. і)

Наведені вище пропозиції прямо або опосередковано впливають на розвиток енергоефективності та енергозбереження в регіоні. В даному розділі наводяться пропозиції, які є доповнюють заходи в сфері енергоефективності та енергозбереження, рекомендовані раніше.

Пропонується:

- 10.1. Проведення енергетичних аудитів об'єктів енергоспоживання (як бюджетних так і приватних)
- 10.2. Створення бази даних громадських об'єктів, що потребують модернізації, розробка паспортів об'єктів.
- 10.3. Розробка проектно - кошторисної документації на термомодернізацію закладів та установ на основі вимог Директив ЄС.

- 10.4. Переведення газових котелень на альтернативні види палива, встановлення твердопаливних котлів та модулів з врахування вимог Директиви № 2004/8/ЄС про заохочення когенерації.
- 10.5. Термомодернізація об'єктів бюджетної сфери (заміна та установка енергозберігаючих вікон і дверей, утеплення стін, дахів, підвалів та інше).
- 10.6. Реконструкція та капітальний ремонт систем вуличного освітлення, заміна ламп на енергоефективні в районах, де це доцільно встановлення вуличного освітлення на сонячних батареях.

11. Заходи з розвитку відновлювальних джерел енергії (ст. 338 п. ж)

Враховуючи, що регіональна влада має обмежені можливості впливати на розвиток альтернативної енергетики, її зусилля в даній сфері повинні скеровуватися на сприяння потенційним інвесторам і створення загального сприятливого інвестиційного клімату в регіоні.

Пропонується:

- 11.1. Опрацювання моделі та побудова регіонального енергетичного кластеру.
- 11.2. Постійне всебічне вимірювання потенціалу ВДЕ з метою забезпечити довіру інвесторів та розробки проектів, які є прийнятними для банків та інвесторів.
- 11.3. Збільшення інформованості про ресурсний потенціал, витрати та вигоди ВДЕ, існуючі норми, правила, тарифи, стандарти та визначення.
- 11.4. Розробка типового алгоритму з проектування, узгодження, отримання дозвільної документації, ліцензій, підключення до мереж та запуск в експлуатацію об'єктів ВДЕ.
- 11.5. Зростання обізнаності про обмеження та стабільність мережі, найкращі стратегії будівництва електростанцій з ВДЕ.
- 11.6. Розвиток систем збирання залишків сільськогосподарських культур та інвестиції в інфраструктуру для сталої утилізації біомаси з лісів. Розробка заходів стимулювання заходів із збору біологічної сировини.
- 11.7. Розробка програм залучення місцевих громад до проектів ВДЕ, розробка регіональних умов приватно-державного партнерства.
- 11.8. Підтримка розробки та поширення демонстраційних проектів з ВДЕ, типових проектів з сонячної енергетики для приватних домогосподарств.
- 11.9. Розробка посібників щодо розвитку ВДЕ з прикладами успішної реалізації проектів, поширення їх через місцеві громадські організації, офіси місцевої влади та мережу Інтернет.
- 11.10. Сприяння розвитку колективного (кооперативного) інвестування у ВДЕ за прикладом європейських енергетичних кооперативів.
- 11.11. Розробка інформаційних/освітніх програм для комерційних банків з метою пояснення можливостей та особливостей кредитування ВДЕ.
- 11.12. Спрощення дозвільних процедур щодо приєднання до електромереж та їх взаємоузгодження із національною системою стимулювання розвитку ВДЕ.
- 11.13. Інформаційні та освітні програми для операторів мереж.
- 11.14. Підтримка програм модернізації електричних мереж (особливо з напругою 154 кВ та нижче).

12. Заходи по впровадженню в регіоні енергетичних стандартів відповідно до директив ЄС після їх імплементації урядом України.

Як і в питаннях створення вільного енергетичного ринку, місцеві органи влади мають мало можливостей впливати на загальноукраїнські стандарти в сфері енергетики. Проте існують можливості для запровадження місцевих норм та правил при проектуванні котелень на

альтернативних видах палива, проектуванні житлових та адміністративних будівель, маркування продукції місцевими товаровиробниками.

З огляду на це *пропонується*:

- 12.1. Впровадження єдиної системи маркування енергетичних та екологічних характеристик будівель (сертифікація об'єктів).
- 12.2. Впровадження регіональних норм при проектуванні котелень виходячи з вимог Директиви № 2004/8/ЄС про заохочення когенерації.
- 12.3. Впровадження регіональних норм при проектуванні і будівництві житлових та адміністративних будівель, виходячи з вимог Директив № 2006/32/ЄС про ефективність кінцевого споживання енергії та енергетичні послуги та № 2005/32/ЄС, що встановлює вимоги до екологічного проектування енергопоглинаючих продуктів, з супроводжуючими регламентами.
- 12.4. Впровадження регіональних норм маркування продукції місцевими виробниками з врахуванням вимог Директиви 92/75/ЄЕС про вказування за допомогою маркування та зазначення стандартної інформації про товар обсягів споживання енергії та інших ресурсів побутовими електроприладами з супроводжуючими регламентами.

**ПРІОРИТЕТНІ ПРОПОЗИЦІЇ В СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА
ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В РОЗРІЗІ ОБЛАСТЕЙ**

Пріоритетні пропозиції в сфері енергозбереження та відновлювальної енергетики в розрізі областей визначені, виходячи із оцінки існуючого стану в сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики в кожній області та зважаючи на її рейтингові позиції за показниками моніторингу.

Пропонуються наступні заходи, які визначені як пріоритетні для кожної із областей.

Закарпатська область:

- ✓ розвиток стратегічного управління енергозбереженням в регіоні шляхом запровадження пооб'єктного планування заходів та вдосконалення механізму їх бюджетування;
- ✓ розробка програми розвитку відновлювальної енергетики в області;
- ✓ розробка та впровадження ефективних стимулів діяльності з енергозбереження та розвитку відновлювальної енергетики;
- ✓ запровадження системи енергоменеджменту та енергомоніторингу на об'єктах бюджетної сфери;
- ✓ розширення та актуалізація інформаційного наповнення Інтернет-ресурсів регіональної влади з орієнтацією на інформаційні потреби користувачів ресурсів;
- ✓ ініціювання заходів по співробітництву з ЄС, європейськими країнами/регіонами, фінансовими інституціями в сфері енергозбереження та альтернативної енергетики;
- ✓ розробка та впровадження заходів з просування області на ринок капіталів, сучасних техніки, технологій та інновацій в енергетичній сфері.

Івано-Франківська область:

- ✓ підвищення рівня реалізованості регіональних програм на основі вдосконалення вихідної аналітичної бази, методології їх формування та кваліфікації управлінців всіх рівнів;
- ✓ пошук та впровадження дієвих механізмів зацікавлення домогосподарств у переході на альтернативні джерела енергопостачання;
- ✓ запровадження системи енергоменеджменту та енергомоніторингу на об'єктах бюджетної сфери;
- ✓ розвиток систем вирощування та збору біологічної сировини.
- ✓ розширення та актуалізація інформаційного наповнення Інтернет-ресурсів обласної влади з орієнтацією на переконання населення у необхідності та ефективності заходів з енергозбереження;
- ✓ розробка програми/механізмів залучення інвестицій в енергозбереження та розвиток відновлювальної енергетики;
- ✓ ініціювання заходів та проектів з залученням інвесторів з європейських країн та фінансових інституцій ЄС.

Львівська область:

- ✓ підвищення ефективності та доступності наявного інформаційного забезпечення зацікавлених суб'єктів з питань енергоефективності та відновлювальної енергетики;
- ✓ інтенсифікація процесів переведення домогосподарств на альтернативні види палива;
- ✓ розробка програми розвитку відновлювальної енергетики на Львівщині;
- ✓ налагодження активної співпраці з потенційними інвесторами в сферу енергоефективності та відновлювальної енергетики, розширення практики залучення інвестиційних ресурсів ЄС в реалізацію проектів енергозбереження;
- ✓ підвищення рівня впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів;
- ✓ розвиток системи енергомоніторингу та енергоменеджменту за європейськими стандартами;

підвищення рівня кадрового та техніко-технологічного забезпечення енергозбереження в області.

Тернопільська область:

- ✓ опрацювання питання організаційного відділення функції управління енергоефективністю та розвитком відновлювальної енергетики від функції управління житлово-комунальним господарством;
- ✓ забезпечення реалізації Програми енергоефективності та енергозбереження на основі оптимізації витратної частини бюджету області та пошуку джерел фінансових ресурсів для стимулювання населення до впровадження енергоефективних заходів;
- ✓ реалізація заходів зі збільшення оснащення багатоквартирних будинків приладами обліку теплової енергії;
- ✓ розробка та запровадження механізмів енергоменеджменту у бюджетній сфері;
- ✓ розширення та актуалізація інформаційного наповнення Інтернет-ресурсів регіональної влади з орієнтацією на інформаційні потреби користувачів ресурсів;
- ✓ напрацювання ініціатив з енергозбереження та розвитку відновлювальної енергетики, які передбачають співфінансування зі сторони європейських фінансових інститутів.

Чернівецька область:

- ✓ акумулювання бюджетних коштів на заходи з енергоефективності, зокрема через вдосконалення формування витратної структури бюджету;
- ✓ розробка програми енергоефективності та енергозбереження в бюджетній сфері і житлово-комунальному господарстві;
- ✓ розробка механізмів енергозбереження в бюджетній сфері регіону (запровадження енергоменеджменту);
- ✓ збільшення числа об'єктів відновлювальної енергетики на основі формування сприятливих умов для вкладання приватних інвестицій в їх розбудову;
- ✓ сприяння акумуляції коштів на проекти впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні;
- ✓ розширення та актуалізація інформаційного наповнення Інтернет-ресурсів регіональної влади з орієнтацією на інформаційні потреби користувачів ресурсів;
- ✓ впровадження моніторингу реалізації проектів в сфері енергозбереження та розвитку відновлювальної енергетики;
- ✓ розробка та впровадження заходів з просування області на ринок капіталів, сучасних техніки, технологій та інновацій в енергетичній сфері, розширення співпраці з європейськими фінансовими інститутами, використання можливостей прикордонної співпраці в енергетичній сфері на рівні регіонів.